

Graspiepers in de duinen

Op veel plaatsen neemt het aantal graspiepers af, met name in graslanden met moderne bedrijfsvoering. In akkerbouwgebieden met veel dijken en sloten weet deze vogel zich beter te handhaven. De hoogste dichtheden zijn te vinden op kwelders, op heidevelden en in hooilanden van reservaatgebieden. In ons duingebied is vooral in de helmduinen van de zeereep een stabiele populatie aan te treffen.

JELLE VAN DIJK

De graspieper zit 's zomers overal in het open duin, maar wordt weinig opgemerkt door de gemiddelde duinbezoeker: gewoon een levendig bruin vogeltje dat inderdaad 'piep' zegt. Kenmerkend zijn de bijna witte buitenste staartveren en het 'kralenpatroontje' op de vleugels. Foto: René van Rossum

Vanuit de zeetrekthut in de zeereep van Noordwijk (zie www.trektellen.nl) zie ik regelmatig van dichtbij hoe graspiepers hun kostje bijeen scharrelen. Met kijker en telescoop worden de trekbewegingen van zeevogels en kustvogels gevolgd, maar voor het observeren van graspiepers volstaat het om goed te kijken wat er zich vlak voor je afspeelt.

De zeereep is hier voornamelijk begroeid met forse pollen helm en duinaveruit. Onder invloed van de zeewind en het stuivende zand kan zich hier geen gesloten plantendek vormen. Dit biedt graspiepers de gelegenheid om met verrassende snelheid door de begroeiing te sluipen.

Dat ze de zeereep zorgvuldig afzoeken blijkt uit de vele sporen die hun pootjes na een regenbui

in het zand achterlaten. Bij het voedsel zoeken pikken ze allerlei insecten van de planten, maar ook van de kale zandbodem tussen de begroeiing. Af en toe strijkt een graspieper neer in een helmpol om vanuit die positie insecten te verschalken.

Parachutelanding in de helm

Maar niet alleen het foerageren is vanuit de zeetrekthut goed te bekijken. Vanaf begin maart tot ver in juli laat de graspieper zijn typische baltsvlucht zien. Deze zangvlucht eindigt met een 'parachutelanding' in de helm, maar ook wel op een paaltje van de strandopgang.

De plaats van het nestje is eenvoudig vast te stellen als de jongen gevoerd worden.

Met de bek vol insecten vliegt de graspieper eerst naar een paaltje van de strandopgang, kijkt daar om zich heen of de kust veilig is en vliegt dan naar het nest. Dat nest ligt altijd wat hoger in de zeereep op een plaats waar een vrijwel gesloten plantendek aanwezig is. Van bovenaf is het nest onzichtbaar omdat het via een soort tunneltje bereikt wordt.

Als de jongen zijn uitgevlogen passeert soms de hele familie op enkele meters van de hut, lopend en rennend tussen de helmpollen op zoek naar insecten.

In het boerenland

De uitgevlogen jongen worden niet lang door de ouders gevoerd, want graspiepers beginnen doorgaans snel aan een tweede broedsel. Zelfs derde legfels komen voor. Blijkbaar is het voor het op peil houden van de populatie nodig dat er meer dan één legsel wordt grootgebracht. Om een legsel groot te brengen is ruim een maand nodig. Zelfs die periode wordt graspiepers bij moderne melkveebedrijven niet gegund. Alleen als het broeden al eind maart begint en de mestinjector niet alsnog langskomt, is er een kans dat de jongen vliegvlug zijn als de maaimachine rond 1 mei verschijnt voor de eerste snee. Maar ook bij dit tijdschema is de kans klein dat er jongen zullen uitvliegen. In de moderne raaigrasvelden kan de graspieper namelijk niet uit de voeten en bovendien zijn hier weinig insecten te halen. Dijken en slootkanten in de naaste omgeving bieden soms een alternatief om in streken met intensieve veehouderij toch nog een legsel groot te brengen. Geen wonder dat in veel graslandgebieden de graspieper als broedvogel niet meer te vinden is. Omdat ook in grootschalige akkerbouwgebieden van een afname sprake is, prijkt de graspieper sinds 2005 op de Rode Lijst als 'gevoelig'. De afname sinds 1960 wordt geschat op ruim 50 procent.

Stabiele populatie in de duinen

Van Cadzand tot Rottumeroog broeden graspiepers in de helmduinen van de zeereep. De dichtheden zijn nogal wisselend van plaats tot plaats, maar over het algemeen is sprake van een stabiele populatie. Dat kan niet steeds worden gezegd van de populaties die verder landinwaarts broeden. Graspiepers zijn daar te vinden in open, doorgaans vrij droge gebieden met maar weinig struiken. Hier en daar, met name op de eilanden broeden graspiepers ook in grote, vochtige duinvalleien met een lage vegetatie. Van een toename is zeker sprake in Noordhol-

In de luwte van de duinen in de zeereep bij Berkheide bloeien de teunisbloemen volop en vinden graspiepers hun ideale leefgebied.
Foto: Joost Bouwmeester

Balstvlucht van een graspieper. Foto: René van Rossum

lands Duinreservaat. Hier nam het aantal broedparen sinds begin jaren negentig toe met een factor vier! Dit wordt toegeschreven aan de vergrassing van de eertijds kale mosvlakten in de zeeduinen.

In de Amsterdamse Waterleidingduinen is plaatselijk sprake van een afname vanwege de grootschalige plagprojecten van de laatste jaren. Na verloop van tijd zal hier evenwel herstel optreden. Dat zal niet het geval zijn op plaatsen waar de stand is afgenomen door oprukkende struikgroei in het open veld. Ook door uitbreiding van duinroosvelden wordt het broedgebied van graspiepers ingeperkt.

Tienduizenden graspiepers per dag op trek

Graspiepers broeden vooral in West- en Noord-Europa. Zuidwaarts reikt het broedgebied tot Midden-Frankrijk en de Alpen. De broedvogels van Scandinavië en Noord-Rusland trekken grotendeels naar Zuid-Frankrijk en het Iberisch schiereiland. Bereikt zoals halverwege de jaren tachtig streng winterweer ook deze contreien dan heeft dat direct een terugval van de broedvogelaantallen in ons land tot gevolg. Van onze broedvogels blijft een deel in eigen land overwinteren, onder andere in de helmduinen van de zeereep.

De najaarstrek over ons land is het best zichtbaar langs de westkust en bereikt een hoogtepunt in de tweede septemberhelft en begin oktober. Op een telpost als De Vulkaan bij Den Haag worden dan af en toe enkele tienduizenden graspiepers op een dag geteld. De voorjaarstrek valt doorgaans minder op, behalve bij Breskens waar zich de vogels concentreren die de Westerschelde gaan oversteken. Op topdagen in april zijn hier soms enkele honderdduizenden graspiepers geteld. Bij de Eemshaven treedt ook veel stuwings op waarbij het op topdagen om meer dan tienduizend graspiepers gaat.

Kortom, wilt u graspiepers zien, ga dan in het voorjaar naar de zeereep of volg de najaarstrek naar het zuiden langs onze westkust!